

ΕΣΤΙΑ

ΕΚΔΙΔΟΤΑΙ ΚΑΤΑ ΚΥΡΙΑΚΗΝ

Τόμος ΚΒ΄

Συνδρομή ἑτησία: Ἐν Ἑλλάδι φρ. 12, ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ φρ. 20 — Αἱ συνδρομαὶ ἄρχονται ἀπὸ 1 Ἰανουαρίου. Ἐκάστ. ἔτους καὶ εἶναι ἑτήσιαι. — Γραφεῖον Διευθ. Ὁδὸς Σταδίου 32.

28 Δεκεμβρίου 1886

Η ΕΠΙΣΤΟΛΗ

Διήγημα

Ὁ ἄνεμος ἐγόγγυζεν ἐπὶ τῶν στεγῶν, ὥσει ἐξέχεε τοὺς ὀλοφυρμούς, οὖς συνήντησε καὶ συναπεκόμισε κατὰ τὴν θυελλώδη διὰ χωρίων καὶ πόλεων διάβασιν αὐτοῦ.

Τὸ ψῦχος ἦτο δριμύ· ἀλλ' ἠδεῖα θερμότης ἐπεκράτει ἐν τῷ ἐστιατορίῳ ἀθηναϊκῆς τινος οἰκίας, οὗ αἱ τῶν παραθύρων ὕαλοι εἶχον ἐφιδρώση ἔσωθεν καὶ θαμβωθῆν.

Ἐπὶ ἔδρας, παρὰ τὴν ἐν τῷ μέσῳ στρογγύλην τράπεζαν, πρὸ τῆς μαρμαρίνης ἐστίας, ἐκάθητο νωχελῶς νεανίς τις. Διὰ τοῦ ἀντίχειρος καὶ τοῦ λιχανοῦ θωπεύουσα τὸ κάτω χεῖλός της, ὥσει ἀπεφύλλιζε τριαντάφυλλον, ἐν βαθείᾳ σκέψει, παρετήρει τὰς πορτοκαλόχρους τῆς πυρᾶς φλόγας.

Αἶφνης ἀποφασιστικῶς ἐγερεθεῖσα :

— Θὰ τοῦ γράψω! ἐπιθύρισε.

Καὶ ἐξελθοῦσα ἐπέστρεψε μετ' ὀλίγον φέρουσα μελανοδοχεῖον καὶ χάρτην καὶ γραφίδα.

Πόσον ὠραία ἦτο κεκλιμένη οὕτω ἐπὶ τοῦ χάρτου, ἐν ᾧ ἡ ταχεῖα καὶ εὐώδης ἀναπνοή της συνώθευε μόνη, ἐν τῇ σιγῇ τοῦ δωματίου, τὸν ἐπὶ τοῦ χάρτου τριγμὸν τῆς γραφίδος καὶ τὸν σπινθηρισμὸν τῶν ἐν τῇ ἐστίᾳ δαυλῶν! Ἐβρερεν ἀπλῆν ἐκ μερινοῦ ἐσθῆτα μετὰ περιστηθίου ἐκ λευκῆς φλανέλας, ὑφ' ᾗ διεγράφετο τὸ ἐμμελές καὶ παρθενικὸν αὐτῆς στήθος. Ἡ μέλαινα καὶ χλιδῶσα κόμη της κατέπιπτεν εἰς δύο βαρεῖας πλεξίδας, ἀνυποτάκτους, ἃς ἀνετίνασεν ὀπίσω διὰ χαριέσεως τῆς κεφαλῆς κινήσεως. Εἶχε σύμμετρα τὰ χαρακτηριστικά, τὸ μέτωπον γοητευτικὸν τὴν καμπυλότητα, ἀμέσως φέρον εἰς τὸν νοῦν τὴν εὐφυΐαν, ὡς ὠραῖον δοχεῖον τὸ ἄρωμα. Οἱ μεγάλοι καὶ βαθεῖς καστανοὶ ὀφθαλμοὶ αὐτῆς εἶχον ἀπλανές πως τὸ βλέμμα διότι ἦσαν μύωπες, ἀλλ' εἶχον τὴν μυωπίαν ἐκείνην, ἧτις μετὰ τόσης χάριτος ἡμικλείει τοὺς ὀφθαλμούς, ὥστε καθίσταται ἀληθὲς θέλητρον. Ἦτο ὠραία οὐ μόνον τὴν κεφαλὴν, ἀλλὰ καὶ τὸ σῶμα, καὶ εἶχε τὸ σπάνιον χάρισμα νὰ εἶνε περικαλλὲς καὶ ὀρθία καὶ καθημένη.

Ἡ νεανίς ἔγραφε πυρετωδῶς, βαθεῖως συγκεινημένη· χαράζασα ἐν σπουδῇ τὰς τελευταίας λέξεις ἔλαβεν ἐπιστολικὸν χάρτην καὶ ἀντέγραψε

τὴν ἐπιστολήν. Εἶτα δὲ διὰ τρεμούσης χειρὸς ἔγραψεν ἐπὶ φακέλλου :

Κύριον Ἐκτορα Φιλαρθρωπιδὸν
μουσικόν

Ἐρταῦθα

Μεθ' ἧ ἀνέγνω τελευταῖον τὴν ἐπιστολήν· τόσον δὲ πλησίον τῶν μυωπαζόντων ὀφθαλμῶν ἐκράτει τὸν χάρτην ὥστε τὰ χεῖλη της ἐπέψαυον αὐτόν, ὥσει ἠσπάζοντο τὰς περιπαθεῖς λέξεις.

Αἶφνης ἠκούσθησαν βήματα, πρὶν δὲ προφθάση νὰ κρύψῃ ἢ κλείσῃ κἄν τὴν ἐπιστολήν, εἰσῆλθεν εἰς τὸ δωματίον διὰ τῆς ἀνοικτῆς ἀφεθείσης θύρας ὁ θεῖός της Πανάρετος, ὅστις μετὰ τὸν οἰκεῖον χαριετισμὸν, ἰδὼν αὐτὴν ἀμνηχανοῦσαν καὶ τεταραγμένην ἔρριψε τὸ βλέμμα του ἐπὶ τοῦ αἰτίου τῆς ἀμνηχανίας, πλησιάζας δ' ἔλαβεν ἀπὸ τῶν χειρῶν αὐτῆς τὴν ἐπιστολήν.

**

Ὁ εἰσελθὼν ἦτο ὑψηλοῦ μᾶλλον ἀναστήματος, τερφίζον ἦδη ἔχων τὸ γένειον καὶ τὴν κόμην κεκαρμένην, σπινθηροβολοῦντας δὲ καὶ ἀνησυχούς τοὺς ὀφθαλμούς. Ἦτο τμηματάρχης ἐν τινι ὑπουργείῳ ἀπὸ ἐτῶν. Ἐν τῷ πελάγει, τὰ κύματα πλήττουσιν ἀφρίζοντα τὸ σκάφος, ἀλλ' ἂν τι ἐξ αὐτῶν εἰσολισθῆσῃ εἰς τὸ πλοῖον καὶ κατέλθῃ εἰς τὸν ἄντλον σήπεται ἐκεῖ θολὸν καὶ δυσῶδες, τὸ ἀεικίνητον τέως καὶ ἐλεύθερον πόντιον κύμα, τὸ ἀντανακλῶν τὸν οὐρανόν. Τοιοῦτος ἄντλος εἶνε ἡ δημοσία ὑπηρεσία, ἐν ᾧ ἐλίμνασαν καὶ λιμνάζουσι τόσοι χαρακτηριστικὰ πνεύματα. Ὁ ἄνθρωπος οὗτος, πλήρης πυρὸς καὶ ἐνθουσιασμοῦ πρὸ εἰκοσιπενταετίας, ἐδημοσίευσεν ἔργα, προωνίζοντα ἕνα τῶν ἀρίστων ποιητῶν τῆς νέας Ἑλλάδος. Ἄλλ' εἶχε μητέρα καὶ ἀδελφὴν καὶ ἡ περὶ τοῦ ἐπιουσίου μέριμνα κατέπνιξε τὴν ποίησιν· ἦτο εἰς ἐκ τῶν ἠττημένων τῆς τύχης, περὶ τῶν ὁποίων μέγας τις κριτικὸς εἶπεν: ὁ ποιητὴς ἀποθνήσκει νέος καὶ ἐπιζῆ ὁ ἄνθρωπος. Ἄλλ' ἡ ὑπηρεσία δὲν εἶχεν εἰσδύση μέχρι τῆς καρδίας του· ὑπὸ τὸ ἐξωτερικὸν τοῦ ὑπαλλήλου ἐπέζη ὁ λάτρης τοῦ καλοῦ, οὐχὶ μὲν ὅπως τὸ ἐκφράζῃ, ἀλλ' ὅπως τὸ αἰσθάνηται καὶ τὸ ἀπολαμβάνῃ.

“Αγαμος μείνας, συνεκέντρωσεν ὅλην τὴν ἀγάπην του ἐπὶ τῆς ἀνεψιάς αὐτοῦ· ἤσθάνετο δὲ μέγα ὑπὲρ αὐτῆς ἐνδιαφέρον διότι ἦτο ὁ μόνος προστάτης τῆς. Ἡ μήτηρ τῆς νεάνιδος εἶχεν ἀποθάνῃ πρὸ πολλοῦ· ὁ δὲ πατὴρ αὐτῆς ὅστις ἐπὶ πολλὰ ἔτη εἶχεν ἐμπορευθῆ ἐν τῷ ἐξωτερικῷ, ἀπολέσας ἐν ὀλίγαις ὥραις, κατὰ τινα οικονομικὴν κρίσιν, τὴν ἐξ ἐμπορικῶν ἀτυχημάτων ὑπολειφθεῖσαν περιουσίαν του, προσεβλήθη ὑπὸ ἡμιπληγίας διανοητικῆς τε καὶ σωματικῆς· ἀλλ’ ἡ συμφορὰ μόνον τὴν δραστηριότητα αὐτοῦ δὲν ἠδυνήθη νὰ καταβάλῃ. Οἱ ἔκπτωτοι βασιλεῖς, ἐν τῇ ἐξορίᾳ, ἐπὶ ξένου ἐδάφους παρερριμμένοι, διατηροῦσι τὴν αὐλικὴν των ἐθιμοταξίαν, δέχονται εἰς ἀκροάσεις, συνεχίζουσιν ἐν αὐταπάτῃ τὸ παρελθὸν αὐτῶν μεγαλεῖον. Ὁμοίως ὁ δυστυχῆς οὗτος ἔκπτωτος τῆς εὐπορίας, ἀκίνητον ἔχων τὸν ἕνα βραχίονα, ἄκαμπτον τὸν τράχηλον, μετέβαινεν εἰς τὴν ἀγοράν, ἐψώνιζε, συνηλλάσσετο, ἦτο ἀπησχολημένος, ἐνόμιζεν ὅτι ἐξηκολούθει τὸ ἐμπόριόν του! καὶ τὸ βλακῶδες μειδιάμα τῆς εὐδαιμονίας ὅπερ ἐπήνηει ἐπὶ τῶν χειλέων του ὅτε ἠγόραζε τὰ ὠὰ κατὰ δύο λεπτὰ ὀλιγώτερον, συνεκίνει περισσότερον τοὺς γνωρίζοντας αὐτὸν παρ’ ἂν τὸν ἔβλεπον κλαίοντα!..

Ὁ προστάτης θεῖος τῆς νεάνιδος. οὐδὲν τὸ προστατευτικὸν εἶχεν ἐν τῇ πρὸς αὐτὴν συμπεριφορᾷ· εἶχε δῶσθαι τούναντίον πολὺ θάρρος εἰς τὴν χαϊδεμένην του ἀνεψιάν. Ἐντὸς τῆς ὥραίας ἐκείνης κεφαλῆς ἠδρυσεν πνεῦμα ἰκανὸν τὰ πάντα νὰ ἐνοήσῃ· ἐν μόνον ἐνέπνεεν ἀνησυχίαν εἰς τὸν θεῖον· ἡ καρδιά τῆς ἀνεψιάς του.

*
**

Ὁ Πανάρετος ἀναγνούς τὴν ἐπιγραφὴν τῆς ἐπιστολῆς προσήλωσε τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τῆς νεάνιδος, ἣτις ἐταπεινώσει περιπόρφυρος τοὺς ἰδικούς της. Θὰ ἔδιδεν ἔτη τινα τῆς ζωῆς της ὅπως ἡ ἐπιστολὴ ἐκείνη μὴ εὐρεθῆ εἰς τὰς χεῖράς τοῦ θεοῦ της· δὲν ἦτο περίτρομος ὡς πᾶσα ἄλλη κόρη ἐν τῇ θέσει της, ἀλλ’ ἐφοβεῖτο διὰ τὸ αἰσθημά της· τῇ ἐφαίνετο ὅτι ὁ ἔρωσ της ἦδη ὠμοιάζε πρὸς δυστυχῆς πτηνὸν σπαῖρον εἰς τὸ στόμα γαλῆς.

— Ὡ, ἐφθάσαμεν εἰς τὴν τρίτην βαθμίδα τῆς ἐκφράσεως τοῦ ἔρωτος, ἀνεφώνησεν εἰρωνικῶς ὁ Πανάρετος. Μετὰ τοὺς ὀφθαλμούς, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ἀρχίζει αὐτὸς ὁ εὐλογημένος ἔρωσ, μετὰ τὸ στόμα, τὸ ὁποῖον ἀνοίγει ἔπειτα, ἐτίθη εἰς ἐνέργειαν καὶ ἡ γραφίς· ἐφθάσαμεν εἰς τὸ στάδιον τῆς φιλολογίας τοῦ ἔρωτος!.. τὸ πρᾶγμα λοιπὸν δὲν εἶνε παῖζε γέλασε, εἶνε σοβαρὸν καὶ πρέπει νὰ λάβωμεν τὰ κατάλληλα μέτρα.

Μετ’ ὀλίγον δὲ ἐξηκολούθησε :

— Ποῦ τὴν ἐξάναμεν ποῦ τὴν εὕρισκαμεν τὴν δεσποινίδα Μαριάνθη; εἰς τῆς κυρίας Μηνᾶ·

ἐκεῖ λοιπὸν τὰ ἔψησες, κυρία; ἐκεῖ λοιπὸν ἐρωτοκυττήθηκες, περιστερούλα μου; δύο τρεῖς ἐβδομάδας τώρα σ’ ἔβλεπα ξετρελλαμένην μὲ τὴν μουσικὴν καὶ δὲν ἐμυρίσθηκα ὁ ἀνόητος ὅτι ἦσο ξετρελλαμένη μὲ τὸν μουσικόν!.. ἐπήγαινες ν’ ἀκούσης θυφθίας καὶ ἔκαμνες σὺ θυφθίαν μὲ τὸν κύριον Φιλανθρωπινόν!..

Καὶ ἔρριψε πάλιν τὸ βλέμμα του ἐπὶ τῆς ἐπιγραφῆς, μεθ’ ὃ ἐξήγαγε τοῦ φακέλλου τὴν ἐπτυγμένην ἐπιστολήν.

— Μή, μή, θεῖε, δὲν θέλω, σοῦ τὸ ἀπαγορεύω! ἀνεφώνησεν ἡ δυστυχῆς νεάνις, μάτην προσπαθούσα ν’ ἀρπάσῃ τὴν ἐπιστολήν ἐκ τῶν χειρῶν τοῦ θεοῦ της· ἀλλ’ οὗτος, διὰ τῆς μιᾶς χειρὸς ἀποκρούσας τὴν ἐπίθεσιν, ἀνέγνω μέχρι τέλους τὴν ἐπιστολήν.

— Εἶσαι... εἶσαι... δὲν εὕρισκα λέξιν νὰ σὲ χαρακτηρίσω ἀφ’ οὗ δὲν σέβασαι τὸ μυστικὸν τῶν ἐπιστολῶν!.. ἀνέκραξε δακρύουσα ἐκ πείσματος ἡ νεάνις... ἀπὸ σήμερον σὲ ἀποστρέφομαι!

— Ἄφησε τὰς παραφοράς, μικρά μου, εἶπεν ὁ Πανάρετος διὰ πραεῖας καὶ θεραπευτικῆς φωνῆς ἡσύχασε· ἀθήσει αὐτοῦ, καὶ ἄκουσέ με μὲ προσοχήν, διότι θὰ σοῦ ὁμιλήσω πολὺ σοβαρῶς.

Ἡ νεάνις ἐκάθησε, ἐν ᾧ δὲ παρετήρει δυσπίστως αὐτὸν διὰ τῶν ὕψων της ὀφθαλμῶν, ὁ Πανάρετος καθήσας πλησίον της ἤρχισεν οὕτω :

— Δὲν θὰ σ’ ἐπιπλήξω, διότι ἔγραψες τὴν ἐπιστολήν αὐτήν· δὲν εἶσαι μαθήτρια παρθενωγείου. Κόρη ἡ ὅποια ἐπὶ δέκα ἔτη ὑπῆρξε μήτηρ ἑαυτῆς ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ διαθέσῃ τὸν ἑαυτὸν της ὅπως θέλει. Ὅτι θὰ ἠγάπας, ἡμην βέβαιος διότι γνωρίζω τὸν χαρακτήρα σου· ἐπομένως οὔτε μ’ ἐκπλήττει τὸ πρᾶγμα οὔτε μὲ δυσαρεστεῖ. Ἄλλως τε εἰς εὐρεῖς τὰς θεωρίας μου: δὲν μ’ ἀρέσουν τὰ πτηνὰ τὰ ὅποια δὲν κελადοῦν, τὰ ἄνθη τὰ ὅποια δὲν εὐωδιάζουν καὶ αἱ καρδίαι αἱ ὅποια δὲν εἶνε καμωμένοι δι’ ἀγάπην...

— Τότε λοιπὸν δόσε μου τὴν ἐπιστολήν μου, εἶπεν ἡ Μαριάνθη... .

— Παρακαλῶ... παρακαλῶ... δὲν ἐτέλειωσα ἀκόμη. Δὲν μὲ δυσαρεστεῖ, δὲν μὲ λυπεῖ τὸ ὅτι ἠγάπησες ἀλλὰ τὸ ὅτι ἠγάπησες τὸν Φιλανθρωπινόν.

— Αὐτὸ μόνον μένει, ἀπήντησε μετὰ πικρίας ἡ Μαριάνθη, νὰ τὸν ὑβρίζης τώρα. Ἐως χθές ἦτο λαμπρὸς νέος, βιολιστῆς ἔχων μαγικὰ δάκτυλα, μελοποιὸς ἔχων εἰς τὰς συνθέσεις του κᾶτι τι πρωτότυπον, κᾶτι τι ἰδιαίτερον, κᾶτι τι τὸ ἐκτάκτως παθητικόν, ἀτελὲς ἀκόμη, ἀλλὰ δυνάμενον νὰ καλλιεργηθῆ καὶ νὰ τὸν ἀναδείξῃ ἔξοχον μουσικόν.

— Ὅλα αὐτὰ εἶνε ἀληθέστατα καὶ σήμερον ὅπως ἦσαν καὶ χθές· καὶ αὐτὴν τὴν στιγμὴν ἀκόμη τοιοῦτον ἐξακολουθῶ νὰ τὸν θεωρῶ τὸν Φιλανθρωπινόν.

— ... Λοιπὸν; ...

— 'Αλλ' ἔχει ἐν μέγα ἐλάττωμα, ἐν φοβερόν ἐλάττωμα, διὰ τὸ ὅποιον δὲν πρέπει νὰ τὸν λάβῃς σύζυγον, ἐν φρικῶδες ἐλάττωμα διὰ τὸ ὅποιον ὀφείλεις ἀμέσως νὰ παύσῃς νὰ τὸν ἀγαπᾷς.

— "Ω, εἶπεν ἀγωνιωδῶς διὰ τρεμούσης φωνῆς ἡ Μαριάνθη, ποῖον, ποῖον εἶνε αὐτὸ τὸ ἐλάττωμα; εἰπέ το, θέλω νὰ τὸ μάθω· εἰπέ το ὅ, τι καὶ ἂν εἶνε, ὅσον φοβερόν καὶ ἂν εἶνε!

— Εἶνε καλλιτέχνης! ἀπήντησε σοβαρῶς ὁ Πανάρετος.

— "Ω θεῖε, ἀστειεύεσαι! ἀνεφώνησεν ἡ νεᾶνις δακρύουσα. Πρόκειται περὶ τοῦ μέλλοντός μου, περὶ τῆς εὐτυχίας μου, καὶ βαστᾷ ἡ καρδιά σου ν' ἀστειεύεσαι μαζί μου!..

— Δὲν ἀστειεύομαι, κόρη μου, εἶπεν ὁ θεῖος συγκινηθεὶς ἐκ τῆς ὀδύνης ἣν ἐξέφραζεν ἡ φωνὴ ἐκείνη. Τὸ θεωρῶ πραγματικῶς δυστύχημα ὅτι ὁ ἄνθρωπος τὸν ὅποιον ἠγάπησες εἶνε καλλιτέχνης καὶ καλλιτέχνης ὡσὰν αὐτόν..

— Μὰ διατί ἐπὶ τέλους; εἶπεν ἐν ἀδημονίᾳ ἡ νεᾶνις.

— Διότι νομίζω ὅτι ἡ φύσις δὲν ἔκαμε μακρὰς τὰς ὥραιάς αὐτὰς βλεφαρίδας, αἱ ὁποῖαι στολίζουν τοὺς ὀφθαλμούς σου, μόνον καὶ μόνον διὰ νὰ σηκόνουν μεγάλα δάκρυα· διότι θέλω νὰ ζήσης εὐτυχῆς, Μαριάνθη μου..

— Μαζί του θὰ εἶμαι τόσο εὐτυχῆς!..

— "Ω, τὸ πιστεύω! ἄλλως τε τὸ λέγεις ῥητῶς ἐδῶ εἰς τὴν ἐπιστολήν σου.

Μετὰ τόνου δὲ εἰρωνικῶς ἀνέγνω:

«Ἡ καλύβη μαζί σου θὰ μοι εἶνε ἀνάκτορον. Μαζί σου, μακρὰν τοῦ ἄλλου κόσμου νὰ ζήσω· σέ μόνον νὰ βλέπω, σέ μόνον ν' ἀκούω. Τί εὐτυχία, "Ἐκτωρ μου!»

Ἡ Μαριάνθη βλοσυρὰ ἐξ ἀγανακτήσεως διὰ τὴν γελοιοποίησιν ἐκείνην, διὰ τὴν ἀνόσιον βεβήλωσιν τοῦ ἔρωτός της ὤρμησε ν' ἀρπάσῃ τὴν ἐπιστολήν, ἀλλὰ καὶ αὐθις ἀπέτυχε.

— Τί εὐτυχία! ᾧ, κόρη μου, κόρη μου, νὰ εἴξω εὐρες ποία φρικῶδες τύχη σέ ἀναμένει, ποία σπαρακτικὴ ἀφύπνισις εἰς τὴν πραγματικότητα, κατόπιν ἀπὸ αὐτὸ τὸ γλυκύτατον ὄνειρον τὸ ὅποιον βλέπεις μὲ ἀνοικτούς ὀφθαλμούς!

— Κατὰ τὴν ιδέαν σου!

— Εἰξεύρεις τί θὰ εἰπῇ νὰ εἶσαι σύζυγος καλλιτέχνου ὡσὰν τὸν Φιλανθρωπινόν; οἰκοδόμοινα ἐντὸς τῆς οἰκίας σου δὲν θὰ εἶσαι σὺ ἄλλ' ἢ μουσική, σὺ θὰ εἶσαι ἀπλῶς ὑπηρετριά της· ἡ αὐθαίρετος καὶ ιδιότροπος αὐτὴ κυρία θὰ διατάσῃ καὶ σὺ θὰ ὑπακούῃς. Ζωὴ θὰ εἶνε ἡ ἰδική σου; σύζυγος θὰ εἶνε τὸ νευροπαθὲς ἐκεῖνο ὄν, τὸ ὅποιον ἐν ᾧ θὰ ἔχῃ περισσοτέρας ἀπαιτήσεις ἀπὸ τὸν βίον, καὶ περισσοτέρας μεμψιμοιρίας κατ' αὐτοῦ, θὰ εἶνε ἀληθὲς παιδί ἔχον ἀνάγκην θωπεϊῶν καὶ περιποιήσεων; Συζυγικός βίος εἶνε ἐκεῖνος εἰς τὸ ὅποιον τὸ ἴδιον αἰσθημα δὲν κινεῖ καὶ τῶν δύο

τὰς καρδίας ὡς κλειδίον ἀνοίγον δύο κλειδιωνίας; ἀλλ' αὐτὸς δὲν θὰ ἔχῃ χαρὰν του τὴν χαρὰν σου, λύπην του τὴν λύπην σου..

— Θὰ ἔχω ὅμως ἐγὼ ἰδικὴν μου τὴν ἰδικὴν του!.. Ποία ἄλλη θὰ εἶνε καλλίτερα σύζυγος δι' αὐτόν ἀπὸ ἐμέ! τὸν ἀγαπᾷ τόσο!.. Θὰ εἶνε παιδί;.. θὰ γίνω μητέρα δι' αὐτόν. Θ' ἀγαπᾷ μέχρι τρέλλας τὴν μουσικήν; κ' ἐγὼ τὴν ἀγαπᾷ καὶ δι' αὐτὴν τὸν ἠγάπησα· ἴσα ἴσα θὰ εἶνε ὁ δεσμὸς ὁ ὁποῖος θὰ ἐνόησεν τὰς καρδίας μας· ποία ἄλλη τὸν ἐννοεῖ περισσότερον ἀπ' ἐμέ; Ποία ἄλλη εἶνε καταλληλοτέρα ὅταν τὸ ἐσπέρας ἔρχεται μὲ φλογισμένον μέτωπον νὰ δροσίξῃ αὐτὸ μὲ τὰ φιλήματατά της;

— Καλὰ, καλὰ, θὰ εἶσαι εὐτυχῆς ὁ βίος σου θὰ εἶνε διαρκὲς μειδιάμα· ἡ πραγματικότης θὰ πληρώσῃ τοῖς μετρητοῖς ὅλα τὰ ὄνειρά σου· ἔστω· ἀλλ' ἂν ἔχῃς τὴν ἀξίωσιν ὅτι ἀγαπᾷς πραγματικῶς τὸν Φιλανθρωπινόν, τότε πρέπει νὰ θυσιάσῃς τὸν ἔρωτά σου χάριν αὐτοῦ, διότι αὐτὸς θὰ εἶνε δυστυχῆς.

— Δυστυχῆς! ἀνέκραξε μετ' ἀγανακτήσεως μόλις συγκρατουμένης ἡ Μαριάνθη, θὰ εἶνε δυστυχῆς μαζί μου; ὦ, δὲν εἰξεύρεις τί λέγεις!..

— Εἶσαι πτωχὴ! εἶπεν ξηρῶς ὁ Πανάρετος. Καὶ δὲν εἶμαι οὐτ' ἐγὼ πλούσιος.

— Καὶ τί σχέσιν ἔχει αὐτὸ μὲ τὸν ἔρωτά μας;

— Καὶ αὐτὸς ἐπίσης εἶνε πτωχός! ἐξηκολούθησεν ὁ θεῖος.

— Καί...;

— Καὶ ὁ βίος σας θὰ εἶνε βάσανος.

Ἡ νεᾶνις τὸν παρετήρησεν ἐκπληκτος μὴ ἐννοῦσα τί ἔλεγε.

— Ὁ καλλιτέχνης πρέπει νὰ εἶνε πλούσιος, πρὸ πάντων εἰς τὸν τόπον τοῦτον ὅπου ποτὲ δὲν δύναται νὰ γίνῃ διὰ τῆς τέχνης. Πρέπει νὰ εἶνε εὐπορὸς κἂν διὰ νὰ εἰμπορῇ ν' ἀπολαμβάνῃ ὅλας τὰς αἰσθητικὰς ἐκείνας ἀπολαύσεις, αἱ ὁποῖαι τῶ εἶνε ἀπαραίτητοι διὰ νὰ μορφωθῇ ἡ καλλιτεχνικὴ του ἰδιοφυΐα. Πολλάκις αἰσθανόμεθα τὴν ἀνάγκην καθαροῦ ἀέρος καὶ ἐξερχόμεθα εἰς περίπατον ὅπως ἀναπνεύσωμεν· καὶ ὁ καλλιτέχνης ἔχει ἀνάγκην αὐτοῦ τοῦ ἀέρος καὶ πρέπει νὰ ὑπάγῃ νὰ τὸν ἀναπνεύσῃ ὅπου εὐρίσκειται. Ὁ Φιλανθρωπινὸς διὰ νὰ παραγάγῃ τι ἄξιον ἑαυτοῦ, πρέπει νὰ ἐπισκεφθῇ τὰ μεγαλειότερα θέατρα τῆς Εὐρώπης, νὰ φρικιάσῃ ἀπὸ μουσικὰς συγκινήσεις, καὶ ἐν ᾧ θ' ἀκούῃ ξένας μελωδίας ν' ἀφύπνισθῇ ἐν αὐτῶ ἡ μελωδικὴ φωνὴ ἡ ὁποία θὰ μέλψῃ τὸ ἀριστούργημά της. Ὅπως ὁ Κορρέγιος ἐνώπιον εἰκόνας τινὸς τοῦ Ραφαήλ ἀνέκραξε: Anch'io son pittore! (κ' ἐγὼ εἶμαι ζωγράφος!) πολλοὶ καλλιτέχνηαι ἐννοοῦσι τὴν ἀξίαν των, ἐμπνέονται καὶ οἰστρηλατοῦνται ἐκ τῶν καλλιτεχνημάτων, ἅτινα βλέπουσιν ἢ ἀκού-

ουσιν. Ἄλλ' ὁ Φιλανθρωπινός, ἔχων μετ' ὀλίγον καὶ τὴν κυρίαν Φιλανθρωπινού εἰς τὸν βραχίονά του, καὶ κανὲν Φιλανθρωπινόπουλον εἰς τὰς χεῖρας τῆς ὑπηρετρίας, ἄνευ σταδίου, ἄνευ περιουσίας, πῶς νὰ κινηθῆ ἀπὸ τὰς Ἀθήνας, πῶς ν' ἀπομακρυνθῆ ἀπὸ τὴν ἀσφυκτικὴν αὐτὴν ἀτμόσφαιραν;

Ἐκφρασις θλίψεως διεχύθη ἐπὶ τῆς μορφῆς τῆς Μαριάνθης.

— Ἄλλ' αὐτὸ δὲν εἶνε τίποτε ἀκόμη. Μετ' ὀλίγον τὰ παιδιὰ θὰ γίνουν δύο, τρία ἢ καὶ περισσότερα· μαζὶ μὲ αὐτὰ θὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν οἰκίαν μαγευτικὰ ψελλίσματα, ἀγγελικὰ μειδιάματα, ἀλλὰ καὶ κλαυθμηρισμοὶ ταραττοντες τὰ νεῦρα, καὶ ἀσθένειαι εἰς ἀγωνίαν κρατοῦσαι τὴν ψυχὴν· θὰ εἰσέλθωσι καὶ παλαιὰ φορέματα, καὶ ἐμβάλωμένα περιπόδια, καὶ τρυπημένα ὑποδήματα καὶ ἡ ἔνδεια ἢ ἀποδιώκουσα τὴν ἐμπνευσιν ὡς τὸ βράκένδυτον φόβητρον τῶν ἀγρῶν τὰ εὐθύμως πτερυγίζοντα πτηνά. Ἐν ᾧ θὰ περιμένῃ τὴν Ἀρμονιανὸν σύζυγόν σου, θὰ κρούῃ τὴν θύραν ἢ Ἀνάγκη. Ἐν ᾧ ἡ κεφαλὴ του θὰ εἶνε γεμάτη μελωδίαν, αἴφνης θ' ἀκούῃ τὴν ὀργίλην φωνὴν τοῦ ἐξηγριωμένου παντοπώλου...

— Ὡ, Θεέ μου ἐψιθύρισεν ἡ νεᾶνις.

— Τότε δὲ ἔν ἀπὸ τὰ δύο θὰ συμβῆ. Ἡ θὰ εἶνε ἄθλιος, ἀσυνειδήτος, ἄνευ σπλάγγων καὶ θ' ἀφήσῃ τὰ παιδιὰ του νὰ πεινοῦν καὶ νὰ κρούουν καὶ τὴν γυναῖκά του νὰ κλαίῃ, καὶ θ' ἀφοσιωθῆ μὲ μονομανίαν εἰς τὴν μουσικὴν του, ἢ ἢ πατὴρ θὰ φονεύσῃ ἐν αὐτῷ τὸν καλλιτέχνην, καὶ ὁ Φιλανθρωπινός ἀπὸ τὸ βιολίον του δὲν θὰ ζητῆ πλέον θριάμβους οὐδὲ καλλιτεχνικὰς ἀπολαύσεις, ἀλλ' ἄρτον· κινήσεις τινὲς τοῦ τόξου του θ' ἀντιπροσωπεύουν τὸν πολτὸν τὸν ὁποῖον θὰ τρώγῃ τὸ βρέφος σας, μερικαὶ ἄλλαι τὸ λαχανικὸν τὸ ὁποῖον θὰ τρώγετε εἰς τὸ πτωχικὸν τραπέζι σας, καὶ μερικαὶ ἄλλαι τὸ πετρέλαιον, τὸ ὁποῖον θὰ φωτίζει τὸ πενιχρὸν οἰκημά σας. Αὐτὰ θὰ παράγῃ τὸ βιολίον του!...

Ἡ Μαριάνθη σταυρώσασα τὰς χεῖρας ἐπὶ τῶν γονάτων συνέσφιγγε σπασμωδικῶς τοὺς δακτύλους τῆς.

— Τὸ δὲ κακὸν εἶνε, ἐξηκολούθησεν ἀμειλίκτως ὁ Πανάρετος, ὅτι ὁ Φιλανθρωπινός δὲν εἶνε ἐξ ἐκείνων οἱ ὁποῖοι τιθασσεύουν τὴν φαντασίαν των καὶ μεταχειρίζονται αὐτὴν κατ' ἀρέσκειαν, ὡς ὄνον ἐπὶ τοῦ ὁποῖου θέτουν ἢ ἀφαιροῦν τὸ σάγμα κατὰ τὴν ἀνάγκην τοῦ ἰδιοκτήτου. Ὁ Φιλανθρωπινός δὲν δύναται νὰ εἶνε ἐπαγγελματίας συγχρόνως καὶ μουσικός, χειρῶναξ τῆς τέχνης ἀπὸ πρῶϊας μέχρι τῆς τετάρτης μ.μ. φερ' εἰπεῖν καὶ καλλιτέχνης ἀπὸ τῶν 5-6. Ἡ θ' ἀφοσιωθῆ ψυχῇ καὶ σώματι εἰς τὴν τέχνην ἢ θὰ τὴν παραιτήσῃ. Ἡ θὰ τὴν ἀφήσῃ ἐλευθεράν νὰ φωνάζῃ ἢ θὰ πνίξῃ ὀλοσχερῶς τὰς κραυγὰς τῆς ὅπως μὴ τὰς ἀκούῃ. Τοῦτο τὸ δεύ-

τερον θὰ κάμῃ βεβαίως ὁ Φιλανθρωπινός ἀφ' οὗ δὲν θὰ δύναται νὰ κάμῃ τὸ πρῶτον· ἀλλὰ καὶ τοῦτο δὲν εἶνε τόσον εὐκολον. Ἀρχαῖός τις συγγραφεὺς ἀπεκάλεσε τοὺς κόρακας κινουμένους τάφους. Κινούμενος τάφος θὰ εἶνε ὁ Φιλανθρωπινός: θὰ ἔχῃ θαμμένην τὴν Μουσικὴν ἐντὸς του· ἀλλὰ δὲν θὰ εἶνε νεκρά· θὰ ταραττῆ διαρκῶς τὰ σάβανάτης καὶ θὰ ἐξέρχεται τοῦ μνήματος, ὡς φοβερός βρυκόλαξ· θὰ βασανίζει τὴν ψυχὴν του διὰ τῆς εἰρωνικῆς συγκρίσεως τῶν ὄνειροπολήσεών του πρὸς τὴν πραγματικότητα, διὰ μομφῶν καὶ καταρῶν. Θὰ γίνῃ ἴσως καλὸς οἰκογενειάρχης ὁ Ἐκτωρ σου, ἀλλὰ τὸ καθῆκον θὰ τὸν πιέξῃ ὡς μολόπετρα ἐπὶ τοῦ στήθους του. Θὰ κοιμᾶται εἰς τὸ πλευρόν σου καὶ ὁμως θὰ εἶνε τόσον μακρὰν σου πολλάκις! Ἐνίοτε, μετὰ τὸ μεσονύκτιον, ἂν τύχῃ καὶ ἐξυπνάς, θὰ τὸν εὐρίσκῃς ἔχοντα ὀρθανοίκτους τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ὄνειροπολοῦντα εἰς τὸ σκότος. Σὺ δὲ θὰ μνησικαχῆς ἐναντίον του βλέπουσα αὐτὸν μεμψίμοιρον, ἀπογοητευμένον. Ἡ μητρικὴ καρδιά σου θ' ἀγανακτῆ διότι θὰ προτιμᾷ τὰς μελωδίας του, τὰ τέκνα τῆς φαντασίας του, ἀπὸ τὰ τέκνα τοῦ ἔρωτός σας, καὶ δὲν θ' ἀποφατίζει νὰ θυσιάσῃ ὀλοσχερῶς ἐκεῖνα ὑπὲρ τούτων. Τότε θὰ ἐξαλειφθῆ ὁ θαυμασμός σου· καὶ δικαίως. Τί θὰ τῷ μείνῃ ὥστε νὰ τὸν θαυμάζῃς;.. Ἄλλ' αὐτὸς πρὸ πάντων θὰ σὲ ἀποστραφῆ. Ὅταν εἴμεθα δυστυχεῖς, πάντοτε μεμψόμεθα ἄλλον τινὰ πλὴν ἡμῶν. Καὶ ὁ Φιλανθρωπινός αἰτίαν τῆς δυστυχίας του θὰ νομίζει σέ, τὴν ὁποίαν συνήνησεν εἰς τὸν δρόμον του. Σὺ θὰ εἶσαι ὁ κακός του δαίμων· ἄνευ τοῦ ἔρωτός σας θὰ ἦτο ἐλεύθερος. Σὺ θὰ πταίῃς διότι ἐν ᾧ θ' ἀγωνίζεται νὰ πετάξῃ ὑψηλὰ πρὸς τὴν τέχνην, πρὸς τὸ ἰδανικόν, ἢ πτωχία μὲ πελωρίαν ψαλίδα κράλ! θ' ἀποκόπη τὰς πτέρυγας του· ἐν ᾧ αὐτός θὰ προσπαθῆ νὰ σώσῃ τὴν μουσικὴν του ἐφ' οὐφίαν, σὺ καὶ τὰ τέκνα σου ὡς σιδηραὶ σφαῖραι προσδεδεμέναι εἰς τοὺς πόδας του θὰ τὸν καταποντίζετε... Καὶ ἴσως δὲν θὰ ἔχῃ ἄδικον. Ἐν ᾧ ὁ Σαμάρας θὰ δρέπῃ δάφνας ἐπὶ τῶν σκηνῶν τῶν εὐρωπαϊκῶν μεγαλοπόλεων, καὶ τὰ εἰκονογραφικὰ περιοδικὰ θὰ δημοσιεύουν τὴν εἰκόνα του, καὶ ἡ μουσικὴ του θὰ διαπερᾷ ὄρη καὶ ὠκεανούς, ὁ Φιλανθρωπινός, ὁ αἰσθανόμενος τὸν ἑαυτὸν του ἐφάμιλλον ἐκείνου, ὅπως συμπληρώσῃ τὸν ἄρτον τῶν παιδιῶν του, θὰ καταβῆ ἴσως μέχρι τοῦ νὰ παίξῃ καὶ εἰς τὴν ὀρχήστραν ὑπαιθρίου τινὸς θεάτρου, διασκεδάζων τὸ κοινὸν μέχρις οὗ ἄρθῃ τὸ κατὰβλημα τῆς σκηνῆς καὶ ἀρχίσῃ ἡ κωμῳδία τὰ *Kόκκινα Παρταλόρια!* καὶ θὰ εἶνε οἰκτρὸς ἐκεῖ ἐπὶ τοῦ ξυλίνου ἐδωλιῦ, καὶ θὰ ἔχῃ ἀπότριπτα τὰ ἐνδύματά του, ἀλλὰ τὸ σῶμά του περισσότερον ἀπότριπτον τῶν ἐνδυμάτων, καὶ τὴν ψυχὴν περισσότερον ἀπότριπτον τοῦ σώματος. Καὶ δι' ὅλα αὐτὰ θὰ πταίῃς σὺ!

Ἡ νεᾶνις προσηλωμένως ἔχουσα τοὺς μεγά-

λους ὀφθαλμούς της ἐπὶ τῆς μορφῆς τοῦ θεοῦ της ἠκροῶτο ἀγωνιωδῶς. Ἐφ' ὅσον δὲ ἡ περιγραφή ἐγίνετο ζοφερωτέρα, ἐφ' ὅσον αἱ φοβεραὶ ἀλήθειαι, ὡς μαῦρα πτηνὰ ἐπλήρουν τὸ δωμάτιον ἐκεῖνο, τὸ πρόσωπόν της ἐλάμβανε ὀδυνηρὰν ἔκφρασιν καὶ ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της ἀδρὰ ἔρρεον δάκρυα.

— Ἐλα, Μαριάνθη μου, ἐξηκολούθησεν ὁ θεὸς διὰ φωνῆς ἡσύχου καὶ θωπευτικῆς, πνίξε εἰς τὴν καρδίαν σου αὐτὸν τὸν ἔρωτα. Θαύμαζέ τον ἀπὸ μακρὰν τὸν Φιλανθρωπινόν· ἀπολάμβανε τὴν μουσικὴν του, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι, χωρὶς νὰ ὑποφέρῃς σὺ δι' αὐτήν. Φορεῖς αὐτὸ τὸ ὕφασμα, ἐκεῖνο τὸ τρίχαπτον φροντίζεις ποῖος τὸ ἔκαμε; Ὅχι· ἀπλῶς τ' ἀπολαμβάνεις· τὸ ἴδιον κάμε καὶ διὰ τὴν μουσικὴν καὶ δι' ὅλα τὰ καλλιτεχνήματα. Εὐτυχεῖς ὅσοι φοροῦν τὰ ὑφάσματα καὶ δὲν ἀναπνέουν τὸν καπνὸν μὲ τὸν ὅποιον κατασκευάζονται, εὐτυχεῖς καὶ ὅσοι ἀπολαμβάνουν τὰ ἔργα τῆς τέχνης χωρὶς νὰ ὑποφέρουν τὴν δυστυχίαν, ἡ ὁποία τὰ ἐνέπνευσε, χωρὶς νὰ χύνουν τὰ δάκρυα, τὰ ὁποία τὰ παράγουν. Λησμονήσέ τον, Μαριάνθη μου.

— Ἀλλὰ τὸν ἀγαπῶ...! τὸν ἀγαπῶ! ἀνεφώνησεν αὐτὴ ἐκ βάθους καρδίας, μετὰ πάθους τονίζουσα ἐκάστην λέξιν.

— Ἰσα ἴσα διότι τὸν ἀγαπᾶς, κόρη μου, πρέπει νὰ καταπνίξῃς τὴν ἀγάπην σου... Μὴ τὸν ἴδῃς πλέον, μὴ τῶ ἡμιλήσῃς πλέον. Ἰδοῦ, πάρε τὴν ἐπιστολήν σου. Σχίσε την καὶ μαζὶ μ' αὐτὴν σχίσε καὶ τὸν ἔρωτά σου.

* *

Ἡ δυστυχὴς Μαριάνθη ἔτεινε τὴν χεῖρά της καὶ ἔλαβε τὴν ἐπιστολήν. Στιγμὰς τινὰς ἔμεινε βαρῆως κλίνουσα τὴν κεφαλὴν, εἶτα δὲ δι' ἀποφάσεως γενναίας συγκεντρώσασα τὰς δυνάμεις της ἔσχισε τὴν ἐπιστολήν καὶ ἔρριψε τὰ τεμάχια εἰς τὴν πυράν.

Ἀνεφλέχθησαν ταῦτα κατὰ μικρὸν, αἱ δὲ φλόγες ὑπὸ πυρίνης γραμμῆς παρακολουθοῦμεναι περιέλειξαν καὶ κατεβρόχθισαν καὶ χαρτίον καὶ γράμματα.

Ἡ δυστυχὴς νεᾶνις, ἀκίνητος πρὸ τῆς πυρᾶς, καὶ ὡς ἀναισθητοῦσα ἐκ τῆς ὀξείας ὀδύνης, ἔθεᾶτο τὴν ὀλοκαύτωςιν, νομίζουσα ὅτι μετὰ τῆς ἐπιστολῆς ἐκκίετο εἰς τὰς φλόγας καὶ ἡ καρδία της. Μετ' ὀλίγον μέλαινα τέφρα ἐκάλυπτεν, ὡς διὰ πέπλου πένθους, τὸν ἀτυχῆ της ἔρωτα.

Ὁ Πανάρετος ἀπέστρεψε τὴν κεφαλὴν συγκληνήμενος. Ἡ δὲ νεᾶνις ὀλοφυρμὸν ἀφείσα, κατέπεσεν ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου καὶ ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν, ἔκλαυσεν!

Ἐξῶ, ὁ ἄνεμος ἐγόγγυζεν ἐπὶ τῶν στεγῶν, ὡσεὶ ἔξέχε τοὺς ὀλολυγμούς, οὓς συνήντησε κατὰ τὴν διάβασίν του...

* * *

ΑΝΕΚΔΟΤΟΣ ΘΡΗΝΟΣ

ἐπὶ τῇ ἄλωσει τῆς Κωνσταντινουπόλεως

Ἡ μοιραία ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὑπὸ τῶν Τούρκων καὶ ὁ ἥρωϊκὸς θάνατος τοῦ τελευταίου Κωνσταντίνου ἐπλήρωσαν θλίψεως καὶ ὀδύνης τὰς καρδίας τῶν Ἑλλήνων. Τὸ δουλωθὲν γένος ἀνέγραψεν εἰς τὰς ἀποφράδας τὴν Τρίτην τῆς ἐβδομάδος, ἡμέραν καθ' ἣν συνέπεσεν ἡ 29 Μαΐου τοῦ 1453.

Ἐκεῖν' ἡ ἡμέρα σκοτεινὴ, ἀστραποκαύμενη τῆς Τρίτης τῆς ἀσβολερῆς, τῆς μαυρογελασμένης, τῆς θεοκαρβουνόκαυτης, πουμπαρδοχαλασμένης

ἀναφωεῖ ὀλίγα μετὰ τὴν ἄλωσιν ἔτη ὁ ἀνώνυμος θρηνηδὸς τῆς πεσοῦσης βασιλίδος. Ἡ δημῶδης παράδοσις καὶ ἡ ποίησις τοῦ λαοῦ περιέβαλον τὸν τελευταῖον μάρτυρα διὰ μυστηριώδους τινὸς αἰγλης καὶ τὴν ὥραν τῆς πτώσεως διὰ τραγικῆς τινος περιπαθείας. Ἡ τελευταία λειτουργία ἔμεινεν ἀτελείωτος. Ἡ εἰκὼν τῆς Παναγίας δακρύει καὶ μόνον τὴν παραμυθεῖ φωνὴ ἐξ οὐρανοῦ λέγουσα·

σώπασε, κυρὰ δέσποινα, μὴν κλαίγῃς, μὴν δακρύζῃς· πάλε μὲ χρόνους, μὲ καιροὺς, πάλε δικά σου εἶνε.

Τίς δὲν ἐνθυμεῖται τὴν παράδοσιν περὶ τῆς καλογραιάς, ἧτις «ἐμαγέρευε ψαράκια ἔς τὸ τηγάνι»; Παρορμωμένη νὰ παύσῃ τὸ ἔργον, διότι ἀλίσκεται ἡ Πόλις, ἀπεκρίθη·

Ὅταν τὰ ψάρια πεταχθῶν καὶ βγοῦν καὶ ζωντανέψουν, τότε κι' ὁ Τούρκος θεὸς νὰ μῆπῃ κι' ἡ Πόλις θὰ τουρξέψῃ.

Ἄλλ' ἐν τούτοις

τὰ ψάρια πεταχθήκανε, τὰ ψάρια ζωντανέψαν κι' ὁ ἀμπερὰς εἰσέβηκεν ἀτὸς του καβαλλάρης.

Καὶ ὅμως ὁ βασιλεὺς δὲν ἀπέθανε· κοιμᾶται, κοιμᾶται ὕπνον βαθὺν καὶ μακραιῶνα ἐν τῷ μυστηριώδει σπηλαίῳ ὑπὸ τὸν πύργον κατὰ τὴν Χρυσόπορταν. Τὸ σπήλαιον οὐδεὶς Τούρκος εἶδεν, οὐδὲ γνωρίζει. Τὸ γνωρίζει μόνον ἡ εἰς τὴν νεκρανάστασιν τοῦ τελευταίου Παλαιολόγου τυφλὴ πίστις τοῦ ἀλυτρώτου γένους.

Ἡ ἄλωσις τῆς Κωνσταντινουπόλεως καὶ ἡ ἐπελθοῦσα δουλεία δὲν ἐθρηνήθησαν ὑπὸ μόνου τοῦ λαοῦ, ὅστις, ἀρνούμενος τὰς ἐμπνεύσεις ἐκ τῆς καρδίας του, ψάλλει χωρὶς νὰ ἐνοῆ τὴν δακρύει εἰς αὐτὸν τὰς λέξεις καὶ τίς παρασκευάζει τὸν ρυθμὸν, δι' οὗ περιενδύει τὴν ἔκφρασιν τοῦ πόνου του. Ἐκτὸς τῶν τοιούτων βραχέων θρηνητικῶν ποιημάτων, ἅτινα, μὴ καταγραφέντα ὑπὸ τῶν αὐτοσχεδίων ποιητῶν, περιεσώθησαν μέχρις ἡμῶν ἀπὸ στόματος εἰς στόμα, ἔχομεν καὶ ἄλλα μακρότερα στιχοιργήματα, ἅτινα δὲν διεφύλαξεν εἰς τοὺς ἐπιγενεστέρους ἡ ζωσὰ ἀπομνημόνευσις τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ, ἀλλ' ὁ κάλαμος τῶν συγγραψάντων αὐτά. Τοιαῦτα ποιήματα εἶνε